ÆTERNA

Literaire AI-essays

#2

De Esthetiek van de Bulldozer
door onze redactie

In de schaduw van neoliberale skyline’s, waar glas de hemel snijdt en algoritmen de ademhaling van markten bepalen, is een nieuwe ideologische gestalte opgestaan. Ze heeft geen uniform nodig, geen vlag, geen marsmuziek. Ze rijdt in een Tesla, draagt een AirPod, en gelooft heilig in efficiëntie. Noem haar wat u wilt — post-liberaal, techno-populistisch, nationalist 2.0 — maar in haar kern herbergt zij iets ouds en gevaarlijks: rechts ondernemersfascisme.

Het is fascisme, ontdaan van het theater, maar niet van de honger naar orde. Het komt niet brullend binnen met laarzen, maar schuivend met spreadsheets en venture capital. Het gelooft niet in de macht van het volk, maar in de beslissende kracht van de ondernemer als visionaire heerser — een CEO als Caesar.

In deze wereldvisie is de ondernemer meer dan iemand die geld verdient. Hij is een held, een verlosser, een drager van de waarheid die bureaucratie en democratie slechts in de weg staan. De staat moet wijken, tenzij zij dient als springplank voor projectontwikkelaars, als schild voor fiscale optimalisatie, als stok om “de luiaard” van de sociale vangnetten te jagen.

Denken wordt management. Twijfel wordt zwakte. Onzekerheid wordt ‘links’. En kunst, die ooit de spiegel van de samenleving was, wordt herleid tot ‘onrendabel’ en dus overbodig. In de wereld van rechts ondernemersfascisme is schoonheid dat wat verkoopt, waarheid dat wat scoort, en goedheid dat wat rendeert.

Dit nieuwe fascisme komt zonder boekjes. Het leest geen manifesten, het installeert platforms. Het gelooft niet in geschiedenis, alleen in data. Zijn leiders zijn geen retorici, maar startup-goeroes, libertaire denkers, vastgoedpausen met quotes over “doorpakken”. Ze hebben geen volk nodig, alleen gebruikers. Geen parlement, alleen aandelen.

Toch is de parallel met de oude fascismen onmiskenbaar. Er is de verheerlijking van kracht, van snelheid, van concurrentie. Er is de angst voor het zwakke, het afwijkende, het trage. Er is de wil om de mens om te vormen tot productieve eenheid — of hij wil of niet. Niet via knoet en concentratiekamp, maar via burn-out, data-extractie, en flexcontract.

Rechts ondernemersfascisme heeft een hekel aan complexiteit. Het wil geen lange debatten, geen ethische aarzelingen, geen traagheid van zorgvuldigheid. “De markt lost het op.” “We bouwen er gewoon overheen.” “Anders ga je toch weg?” Alles moet snel, schaalbaar, en ‘lean’. De democratie is traag? Dan digitaliseren we haar. Mensen zijn kritisch? Dan noemen we dat ‘woke’. De planeet is op? Dan investeren we in Mars.

Waar het klassieke fascisme intimideerde met geweld, verleidt deze

variant met lifestyle. Geen propaganda, maar branding. Geen laarzen, maar loafers. Geen censuur, maar algoritmisch filteren. Wat je niet ziet, bestaat niet — of is gecategoriseerd als 'onnodige ruis'.

Zo verdwijnt langzaam het publieke domein. Niet door een staatsgreep, maar door een boekhoudkundige correctie. Zo slinkt het debat. Niet door onderdrukking, maar door afleiding. En zo verdwijnt het ideaal van de mens als burger, en blijft de mens als klant over.

Rechts ondernemersfascisme is geen dystopie van morgen. Het is een realiteit van vandaag, vormgegeven in aanbestedingen, consultancytaal en technologische utopieën. Het is het fascisme van de glimlach, van de pitchdeck, van de winst per aandeel.

En als we niet oppassen, zullen we het pas herkennen wanneer we al volledig zijn ingecheckt — met onze stem, onze data, onze hoop — in een wereld waar efficiëntie het hoogste goed is, en de ziel een onrendabele restpost.